

En de Griek, hij leerde ruilen

- woensdag 23 november 2011, 03u00

REPORTAGE. Hoe de crisis in Griekenland de informele economie tot bloei brengt

Ondernemende Grieken hebben in Volos een ruilnetwerk met een eigen alternatieve muntsoort, de TEM, opgericht. Onder meer naaister Angeliki doet mee. Eirini Vourloumis/photonews

Door de crisis is in Griekenland een informele economie ontstaan, met ruilmarkten en een alternatieve munt. 'Een baan vinden zit er niet in, maar burgers kunnen voor elkaar koken, ouderen helpen, chauffeur spelen.'

De kledingruilfeestjes van Thalia Geladaki (27) en haar vriendinnen in Athene begonnen heel hip, drie jaar geleden. Een dertigtal modebewuste vrienden bracht ieder een tas met overbodige stukken uit hun kledingkast mee, ruilde, en nam ongeveer net zoveel mee terug. Geladaki kende het uit Londen, waar ze jaren woonde. Vintage en tweedehands kleding waren in Groot-Brittannië al jaren in — 'ook onder rijke mensen' — , maar die trend ging Griekenland grotendeels voorbij. 'Hier vonden mensen dat het dan leek alsof je arm was. Je moest juist de grootste duurste tas kopen.' Het meeste wat ze zelf draagt, is geruild, tweedehands of zelf met extra knopen opgeleukt.

Die manier van denken is omgeslagen door de crisis, vertelt Geladaki, gezeten in de vensterbank van een populair café. Grieken consumeren gematigder. 'Gezonder.' Daarnaast is de armoede gegroeid. Op het voorlaatste ruilfeestje, een maand geleden, kwam zevenhonderd man en stonden mensen ronduit te graaien. Het publiek is anders. Nu komen er ook veel moeders met kinderen en oudere echtparen op af. 'Onbedoeld is het uitgegroeid tot een soort liefdadigheidsevenement.'

In Griekenland golden tot nu toe de spelregels van de Balkan, waar de inkomens lager zijn en armoede nog vers in de herinnering ligt. Wat je hebt, gebruik je op. En als je geld hebt, laat je dat zien. Door opvallend en nieuw te kopen. Wat overblijft is voor de zigeuners die uit de vuilnisbak vissen wat nog waarde heeft of bruikbaar is als schroot.

Het aanbieden en kopen van gebruikte spullen is typisch voor goed georganiseerde westerse landen, waar wat weg kan vaak nog als nieuw is. Griekenland heeft geen kringloopwinkels, maar sinds dit jaar zijn tientallen lokale ruilnetwerken ontstaan. George Stathakis, professor politieke economie van de universiteit van Kreta en zijn assistenten tellen er inmiddels zo'n honderd, verspreid over het land. Op kleine schaal bestonden dit soort netwerken, vaak met een eigen valuta, al, maar 'in deze omvang is het een nieuw

fenomeen', vertelt Stathakis.

Wat ontstaat, doet denken aan wat na de jaren zestig verloren is gegaan, omschrijft hij. 'We hadden eeuwenlang een grote parallelle economie op het platteland. Mijn grootvader was dokter. Negentig procent van wat hij deed werd in natura betaald. Maar de agrarische samenleving is ingestort.' Ongeveer de helft van de Griekse bevolking woont tegenwoordig in de hoofdstad Athene.

Het moderne leven in de steden is grootschaliger, anoniemer, maar ook complexer dan dat vroeger in de dorpen. Burenhulp is vaak goedbedoeld, maar niet vakkundig genoeg. De nieuwe ruilnetwerken komen juist op in de steden en maken slim gebruik van internet. Voor het eerst zijn nu soms ook lokale autoriteiten betrokken, signaleert Stathakis.

Alternatieve munt

Yannis Grigoriou is hoofd van de sociale dienst in Volos, een havenplaats en studentenstad in de nek van het schiereiland Pilon. Hij was een jaar geleden ook een van de oprichters van een ruilnetwerk met een eigen alternatieve muntsoort, de TEM. Toen waren er vijftig deelnemers, inmiddels zeshonderd, vertelt hij tijdens een rondrit door de omgeving. Hij ziet her en der leden en groet.

Dat zijn onder meer een dierenarts, een acupuncturist, loodgieter en advocaat.

Sommige restaurants en ondernemers laten zich deels in euro en deels in TEM betalen. Helaas nog geen garage, grinnikt Grigoriou, wiens auto wel een beurt kan gebruiken. Zelf heeft hij laatst een overtollige laptop tegen TEM's verkocht. Het voelt lekker, zegt hij. 'Alsof je euro's bespaart die je dan kunt gebruiken voor wat zonder geld echt niet gaat, zoals tanken.'

Eens per maand organiseert het netwerk een markt, waarop boeren uit de omgeving hun groenten, fruit en gekookte gerechten tegen TEM's aanbieden, maar andere deelnemers aan het netwerk ook onder meer taarten en zelfgekookte maaltijden. Door de grote belangstelling is nu het zoeken naar een overdekte ruimte — uiteraard zonder betaling in euro's — waar dat gedurende de winter dagelijks kan.

Grigoriou ziet deze informele economie als het antwoord op de vele problemen die in Griekenland door de crisis aan de oppervlakte komen. Meer mensen zijn werkloos en aangewezen op de staat. Gemeenten hebben als onderdeel van de decentralisatie meer taken gekregen, maar minder budget. De lokale middenstand lijdt onder de teruglopende vraag.

'We mogen als onderdeel van de eurozone geen euro's bijdrukken, zoals de VS doen met dollars. Maar we kunnen wel TEM's in omloop brengen die dan worden uitgegeven aan lokale producten,' filosofeert hij enthousiast.

Deelnemen aan het netwerk stimuleert volgens de actieve ambtenaar meer dan alleen de economie. Het dwingt mensen na te denken over wat ze kunnen, vertelt hij. 'En dat is vaak veel meer dan ze denken.' Met de stijgende werkloosheid — volgens de laatste cijfers inmiddels 18,4 procent — zit het vinden van een baan er op het moment vaak niet in. Maar burgers kunnen voor elkaar koken, ouderen helpen, chauffeur spelen, zelf groenten verbouwen, somt hij op. Als het aan mij lag drukte ik een hoop TEM's bij en 'huurde' daar werklozen mee in.'

Marloes de Koning

